

ექსპრესიონიზმის პოეტიკა მ.ა. ბულგაკოვის
ნოველისტიკაში

THE POETICS OF EXPRESSIONISM IN M.A. BULGAKOV'S
NOVELISTICS

მაია თუხარელი

Maya Tukhareli

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ნოველისტიკა, ექსპრესიონისტული
ესთეტიკა, აბსტრაქტიზმის ხარისხი, ირაციონალიზმი,
მოდერნიზმი

Keywords: Novelistics, expressionist aesthetics, degree of abstraction,
irrationality, modernism

ბ. ბულგაკოვის ნოველისტური მემკვიდრეობის შესწავლის პრობლემა დღესაც აქტუალური. მწერლის ნოველისტიკის, როგორც განსაკუთრებული მხატვრული ფენომენის, გამოყოფა, მისი მცირე ჟანრში შექმნილი ნამუშევრების მხატვრული თვითმყოფადობის გამოვლენა, ნოველისტიკის განხილვა მ. ბულგაკოვის „ექსპერიმენტულ პლატფორმად“, სადაც იხვეწებოდა მწერლის შემოქმედებითი მანერა, ბულგაკოვის, როგორც ნოველისტის, მხატვრული მეთოდის პრობლემის გამოკვლევა ეპოქის მთავარი მხატვრული ტენდენციების კონტექსტში – კვლავ იწვევს მეცნიერთა ინტერესს.

ნოველისტური ჟანრი იდეალურია ექსპრესიონისტული ესთეტიკის განსახიერებაში. სწორედ მისი „მობილური“, „მკვეთრი“, „ფეთქებადი“ ფორმის გამო, ნოველისტიკა საშუალებას იძლევა არა მხოლოდ აჩვენოს მსოფლიო წესრიგის დანამსხვრევა, არეულობა, არამედ ცდილობს მოძებნოს ამ „გატეხილი“ ყოფიერების გადაბმის კანონები. ქმნიან რა სამყაროს წარმოდგენით მსგავსებას, ექსპრესიონისტები ცდილობენ, გადაიტანონ აბსურდული და ალოგიკური დამოკიდებულება მხატვრული მთლიანობის წყობის ახალ პრინციპებზე. მხატვარი, უპირველეს ყოვლისა, გამოხატავს თავის დამოკიდებულებას რეალობისადმი, აფასებს მას და შეგნებულად სცილდება რეალობის გამოსახულების პირდაპირ კონსტრუქციას.

ექსპრესიონიზმის პოეტიკა ბულგაკოვის ადრეულ პროზაში აღწევს გარკვეული პრინციპების, მხატვრული მიდგომის, წარმოსახვისა და სტილის გამოყენების დონეზე. ამასთან, სამყაროს წარმოქმნის ეს მოდელი მნიშვნელოვნად განსხვავდება ექსპრესიონისტული მოდელისგან. იქმნება განსაკუთრებული სისტემა, რომელიც ეფუძნება კონტაქტს კლასიკურ ტრადიციასთან. რეალობის შეფასება ვრცელდება ქვეტექსტის დონეზე. ბულგაკოვი პოლემიკაში შემოდის ლიტერატურულ სტერეოტიპებთან, ჩნდება აბსურდული, აპოკალიფსური კარნავალის მოტივი რეალური თეატრალური დეკორაციების არსებობით. ექსპრესიონისტულმა ესთეტიკამ სერიოზული გავლენა მოახდინა მ. ბულგაკოვის შემოქმედებაზე. მაგრამ მისი სტილის ექსპრესიულობის მიუხედავად, მ. ბულგაკოვს სხვა ექსპრესიონისტებისაგან აბსტრაგირების ნაკლებად გამოხატული ხარისხი განასხვავებს. სამყაროს ექსპრესიონისტული მოდელისგან სხვა განსხვავება მ. ბულგაკოვის მოთხრობებში არის დეფორმაციის

„ფარული“ პრინციპი, სამყაროს უფრო „მოქნილი“ სახე. მწერალი ხედავს ახალი რეალობის ფუნდამენტური ღირებულებების და-ყოფას. ირაციონალიზმის არჩევის მიუხედავად, მწერალი თავს არიდებს „სუფთა“ მოდერნიზმს. თავის ყველაზე „ირაციონალურ“ მოთხრობებშიც კი ის ყოველთვის მიჰყვება ობიექტურ რეალობას, ამუშავებს რეალისტური მოტივაციების სისტემას. მხოლოდ ამის შემდეგ, ამ საფუძველზე დაყრდნობით, მისგან ჩამოშორებით, ტრანსფორმირებით, მ. ბულგაკოვი ქმნის სამყაროს საკუთარ ნოველისტურ სურათებს. მ. ბულგაკოვის ნოველისტიკაში ფანტასტიკური და რეალური, ასახული და გარდაქმნილი, წამიერი და მარადიული ერწყმის ქეშმარიტების შეცნობის გზით. ამ საწყისების ურთიერთქმედებაზე აგებულია დინამიკური, უსასრულო ჰორიზონტით, მაგრამ სამყაროს ერთიანი სურათი, რომელიც აშკარად წარმოადგენს რეალობის შესახებ ავტორის ცოდნის განსახიერებას და მასზე ესთეტიკურ განსჯას.

ლიტერატურა:

- ბულგაკოვის ენციკლოპედია/ ავტორი-შემდგენელი ბ.ვ.სოკოლოვი** – Bulgakovskaya encyclopedia/avtor-sostavitel B.V.Sokolov.(1996).[Bulgakov's encyclopedia/ Author-compiler B.V.Sokolov], Moscow; LOKID-MIF.
- მიხენჩევა, ე., ბონდარევა, ნ.** – Mikhencheva, E., Bondareva, N.(2007). Expressionizm v Rossii//Russkaia i zarubejnaia literatura nachala XX veka: Osnovnye techeniya.[Expressionism in Russia // Russian and foreign literature of the early XX century: Main trends],Oriol.
- ტერიოხინა, ვ.** – Teriokhina, V.(2009).Expressionizm v russkoiliterature pervoi treti XX veka: Genezis. Istoriko-literaturnii kontekst. Poetika.[Expressionism in Russian Literature of the First Third of the Twentieth Century: Genesis.].IMLI RAN im. A.M. Gorkogo.

The problem of studying Bulgakov's novelistic heritage is still topical and promising. The problem of studying Bulgakov's novels as a special artistic phenomenon, revealing the artistic uniqueness of Bulgakov's works created in a small genre, considering the novels as an "experimental platform" of M. Bulgakov where the formation of the writer's creative style took

place, the study of the artistic method of Bulgakov-novelist in the context of the main artistic trends of the era are still of scientific interest.

The novelistic genre is ideal for the implementation of expressionistic aesthetics. By constructing a figurative semblance of the world, the expressionists attempt to shift the absurdity and illogic of all that's happening to the new principles of constructing an artistic whole. The artist first and foremost expresses his attitude to reality, evaluating it and consciously avoiding the straightforward construction of an image of reality.

Expressionist aesthetics had a serious influence on M. Bulgakov's creative work. But for all the expressiveness of style, M. Bulgakov is distinguished from the expressionists by a less pronounced degree of abstraction. Another difference from the expressionist model of the world in Bulgakov's short novels is the "veiled" principle of deformation, a more "flexible" image of the world.

The writer sees the disintegration of the fundamental values of the new age. While choosing irrationality, the writer nevertheless avoids "pure" modernism. Even in the most "irrational" stories he always initially follows the objective reality, develops a system of realistic motivations, only then, building on this basis, pushing away from it, transforming, M. Bulgakov creates his novelistic images of the world. In Bulgakov's novels, the combination of fantastic and real, reflected and transfigured, momentary and eternal, becomes a way of knowledge of the truth.

References:

- Bulgakovskaya encyclopedia/avtor-sostavitel B. V. Sokolov** (1996). [Bulgakov's encyclopedia/ Author-compiler B.V.Sokolov], Moscow; LOKID-MIF.
- Mikhencheva, E., Bondareva, N.** (2007). *Expresionizm v Rossii//Russkaia I zarubejnaia literatura nachala XX veka: Osnovnie tehniciya.* [Expressionism in Russia // Russian and foreign literature of the early XX century: Main trends], Oriol.
- Teriokhina, V.** (2009). *Expresionizm v russkoiliterature pervoi treti XX veka: Genezis. Istoriko-literaturnii kontekst. Poetika.*[Expressionism in Russian Literature of the First Third of the Twentieth Century: Genesis.]IMLI RAN im. A.M. Gorkogo.